

повышения эффективности деятельности следователя по сбору сведений о лице, совершившем преступление в сфере хозяйственной деятельности в процессе производства некоторых следственных действий.

Ключевые слова: *следственные действия, оперативно-розыскные мероприятия, преступления в сфере хозяйственной деятельности, информация о лице, совершившем преступление.*

Dmytriv R.M. Means of receiving information about person who committed a crime in the field of economic activity.

The basic means and methods of receiving information about a person who committed a crime in the field of economy are investigated. The ways of increasing the efficiency of the investigator activity in collecting information on the person who committed a crime in the sphere of economic activity while taking certain investigative actions are proposed.

Key words: *investigative actions, operational and search actions, crimes in sphere of economic activities, information about the person who committed a crime.*

Стаття надійшла 18 вересня 2012 р.

УДК 343.92:741(477)

О.М. Дуфенюк

МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ГРАФІКИ

Статтю присвячено з'ясуванню структури та змісту методології криміналістичної графіки, висвітлено аналіз компонентів схеми перетворення інформації про злочин у графічну форму, розглянуто основні групи методів графічної діяльності в процесі розкриття, розслідування та попередження злочинів.

Ключові слова: *методологія, криміналістична графіка, денотат, суб'єкт кодування (декодування), графічна модель, метод.*

Постановка проблеми. Посилення уваги до криміналістичної графіки обумовлене необхідністю покращити якість виготовлення графічних додатків до протоколів слідчих дій, підвищити ефективність їх використання під час прийняття рішень, мотивувати суб'єктів кримінального процесу застосовувати графічні методи фіксації інформації в процесі розслідування злочинів. І майбутні фахівці, і працівники правоохоронних органів часто недооцінюють важливість графічного документування, сприймають його застосування як додаткове наван-

таження, хоча витрати часу компенсуються можливостями використання графічних матеріалів у практиці розслідування. Графічні зображення виконують презентаційну, гносеологічну, комунікативну, інформаційну, імітаційну, ціннісно-орієнтаційну, засвідчувальну та інші функції, сприяють оптимізації кримінально-процесуальної діяльності. Враховуючи сказане, мабуть, не викликатиме сумніву актуальність обговорення теоретичних, методологічних та практичних аспектів криміналістичної графіки.

Стан дослідження. Сучасна правова наука віддає перевагу розглядові проблеми графічного документування в контексті аналізу організаційно-тактичних основ проведення слідчого огляду, інформаційного забезпечення розслідування злочинів. Упродовж останніх років питання графічних додатків до протоколів слідчих дій фрагментарно висвітлювалися у працях А. Гагаловської, З. Гулкевича, А. Запотоцького, Д. Савицького, Є. Лук'янчикова, К. Чаплинського, у дисертаційних дослідженнях В. Бірюкова, І. Бацька, О. Волобуєвої, Л. Скільської. Вагомий внесок в осмислення графічної діяльності та графічної вузівської підготовки здійснили О. Джеджула, М. Козяр, Г. Райковська, В. Селезень. Роботи зазначених та інших авторів мають важливе значення, проте доводиться констатувати, що наукові праці, які б комплексно висвітлювали концепцію криміналістичної графіки, на даний час відсутні. **Метою** пропонованої розвідки є з'ясування структури та змісту методології криміналістичної графіки.

Виклад основних положень. Кожна наука, маючи свій особливий, притаманний тільки їй предмет дослідження, неминуче створює і свій окремий метод дослідження, який органічно входить до її змісту [1, с. 47; 2, с. 26]. Предметом вивчення криміналістичної графіки є закономірності графічної діяльності, теоретичні положення та практичні рекомендації щодо перетворення криміналістичної інформації у графічні зображення, їх процесуальне оформлення та використання в ході розкриття, розслідування та попередження злочинів. Методологію криміналістичної графіки у широкому сенсі утворюють ідеї, положення, концепції, які формують систему принципів, підходів, методів пізнання дійсності через перетворення інформації про злочин у графічні зображення із можливістю їх подальшого використання у кримінальному процесі.

Дослідження компонентів методології криміналістичної графіки дає підстави говорити про існування вертикальної та горизонтальної структуризації.

Вертикальну (ієрархічну) структурування методології криміналістичної графіки утворюють такі компоненти: 1) *загальнонаукова методологія*, яка має фундаментальне значення для всіх пізнавальних процесів, що здійснює будь-яка галузь правового знання (це філософські світоглядні орієнтири, закони діалектики та формальної логіки тощо); 2) *галузева методологія*, яка має фундаментальне значення для конкретної галузі права, виходячи із концептуального змісту предмета її регулювання, завдань (для криміналістичної графіки галузевою методологією є методологія криміналістики, як для теорії доказування – методологія кримінального процесу); 3) *спеціалізована методологія*, яка формує підвалини функціонування відносно відособлених підрозділів, інститутів у межах певної галузі права і спрямована на забезпечення виконання спеціалізованих завдань, досягнення певних результатів (у межах криміналістичного знання спеціалізована методологія графіки співіснує з іншими численними спеціалізованими методологіями, зокрема, дактилоскопії, фоноскопії, трасології, габітології, тактики проведення окремих слідчих дій тощо). Отже, методологія криміналістичної графіки, ґрунтуючись на положеннях загальнонаукової та галузевої криміналістичної методології, спрямована на забезпечення здійснення спеціалізованої графічної діяльності – графічного документування криміналістичної інформації з метою розкриття, розслідування і попередження злочинів.

З позицій горизонтальної структуризації доцільно розрізняти: 1) *методологію криміналістичної графіки як науки* (об'єднує підходи, принципи, методи наукових досліджень інтеграційних зв'язків феномена графіки і криміналістики, проблемних аспектів графічної діяльності в ході кримінального провадження, обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення процесу графічного документування тощо); 2) *методологію криміналістичної графіки як практичної діяльності* працівників правоохоронних органів (об'єднує підходи, принципи, методи кодування (декодування) інформації про злочини за допомогою знаково-символічних засобів під час оформлення додатків до протоколів слідчих дій тощо); 3) *методологію криміналістичної графіки як навчальної дисципліни* (об'єднує підходи, принципи, методи здобуття графічних знань та умінь, дидактично-методичні засади викладання графічних дисциплін у навчальних закладах системи МВС тощо).

Очевидно, що викладені міркування лежать у площині теоретичного осмислення коадаптації графіки і криміналістичної діяльності, проте їх не можна віднести до категорії «абстрактних теорій», оскільки

кінцевою метою концептуального оформлення криміналістичної графіки є оптимізація вирішення практичних завдань криміналістичного забезпечення правоохоронної діяльності, підвищення якості документування перебігу та результатів слідчих дій, підвищення ефективності застосування технічних засобів фіксації інформації про злочин, оцінки та використання графічних матеріалів для досягнення цілей кримінального судочинства. У цьому контексті актуалізуються слушні висновки В. Селіванова про те, що аналітична, пізнавальна, теоретична діяльність завжди є органічною складовою будь-якої реальної предметно-практичної активності людини і своєю іманентною метою має сприяння підвищенню продуктивності й ефективності останньої за рахунок поглиблення знань про її природу, сутність, зміст та форму, розроблення пропозицій щодо її удосконалення [3, с. 40].

Ядром методології криміналістичної графіки є схема перетворення інформації про злочин: *реальність місця події* → *суб'єкт кодування* → *графічна модель реальності місця події* → *суб'єкт декодування* → *перцептивна модель реальності місця події*. Розглянемо докладніше її компоненти.

Реальність місця події – це місце, яке містить криміналістичну інформацію (наприклад, місце готування, вчинення чи приховування злочину) з усіма природними та штучно створеними об'єктами, предметами побуту, слідами тощо. Зважаючи на варіативність місця дислокації, реальність досліджуваної події може компонуватися із численних типових для цього місця та специфічних компонентів. Ключовим у вивченні денотату (об'єкта, який підлягає семіотичному заміщенню) є визначення його просторових меж, а також диференціація його структурних компонентів на суттєві і несуттєві з позиції сприяння встановленню істини у справі.

Суб'єкт кодування – це особа, яка здійснює графічну діяльність щодо переведення реальності місця події у графічну форму. Як правило, суб'єктом кодування є особа, яка проводить слідчі дії та оформлює графічні матеріали у вигляді додатків до відповідних протоколів. Цілком слушно зазначає О. Джеджула, що переклад з однієї форми представлення будь-якого змісту в іншу є надзвичайно складним процесом, а читання зображень взагалі неможливе без спеціального навчання [4, с. 148]. Ще на рівні середньої школи майбутні фахівці ОВС мали б отримувати знання теоретичних закономірностей, покладених в основу утворення зображень і виконання графічних побудов [5, с. 13]. У вищій школі на основі загальноосвітніх компонентів формуються

спеціалізовані, криміналістичні знання нормативних положень, що регламентують оформлення графічних матеріалів при провадженні слідчих дій; володіння методикою криміналістичного топографічного та архітектурного креслення; знання спеціалізованої системи умовних позначень тощо. При цьому важливо наголосити, що про фаховість діяльності (у тому числі графічної) можна говорити тоді, коли система знань, умінь і навичок постійно поповнюється, коли розширюється діапазон розв'язуваних задач, постійно зростає ефективність діяльності, а сама вона набуває усе більш творчого характеру [6, с. 225].

Графічна модель реальності місця події – це план, схема чи інша модель, яка представляє інформацію про місцевість за допомогою знаково-символічних засобів. Знаком вважається матеріальний вираз предмета пізнання, опосередкований образом цього предмета, а визначальна функція усіх знаків – генерувати у свідомості суб'єкта уявлення про денотат [4, с. 118–119]. Репрезентація інформації про злочин та його учасників за допомогою графічної мови повинна здійснюватися з дотриманням методологічних принципів, основними з яких є: законність, оперативність, плановість, індивідуальність, цілеспрямованість, об'єктивність, системність, багатоаспектність, лаконічність, мотивованість, акцентуації (виділення важливих компонентів), генералізації (відсіювання несуттєвого), взаємозв'язку теорії та практики, взаємозв'язку графічної діяльності і досягнень науково-технічного прогресу.

Суб'єкт декодування – особа, яка здійснює розпізнавальну діяльність щодо встановлення значень графічних символів, їх взаємозв'язків, співвідношень, розмірів, відстаней, кількісно-якісних та інших характеристик. Усіх суб'єктів декодування можна розділити на дві категорії: особи, які були суб'єктами кодування інформації про злочин, особисто сприймали обстановку денотату; особи, які не були суб'єктами кодування інформації про злочин, особисто не сприймали обстановку денотату. Щодо суб'єкта декодування справедливими будуть такі ж методологічні вимоги підготовки, як і до суб'єкта кодування.

Перцептивна модель реальності місця події – це уявний образ обстановки денотату, який формується у свідомості суб'єкта як підсумковий продукт декодування графічного зображення та вербальної експлікації до нього. Йдеться про ідеальну динамічну систему, яка відтворює об'єкт дослідження і здатна його замінити таким чином, що виникають можливості отримати нову інформацію про цей об'єкт [7, с. 254]. Основним завданням криміналістичної діяльності є мінімізація розбіжностей між реальністю місця події і її графічною (матері-

альною), а згодом і уявною (ідеальною) моделлю, забезпечення оптимальних умов коректного читання графічного зображення.

Підсумковим документом графічного способу фіксації інформації про злочин є додаток до протоколу слідчої дії, який оформляється у типових формах плану чи схеми. Ототожнення цих понять, компонування складних конструкцій на розсуд суб'єкта документування допускається кримінально-процесуальним законодавством, оскільки воно не містить відповідних норм-дефініцій.

Аналогічно Кримінально-процесуальний кодекс, прийнятий Верховною Радою України 13 квітня 2012 року, у ст. 105 визначає тільки те, що додатками до протоколу можуть бути схеми та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу слідчих (розшукових) дій. Водночас у регламентації проведення цих дій вказується, що слідчий, прокурор має право складати плани і схеми (ст. 236, ст. 237, ст. 240) [8, с. 51].

Аналіз наукових, навчально-методичних праць, практичних посібників дає підстави констатувати відсутність однозначного трактування та розмежування понять «план» і «схема». Вживаються такі терміносполуки: «схематичний план» [9, с. 192], «план-схема» [10, с. 409; 11, с. 65], «схематичний план-розріз», «схематичний профіль» [12, с. 205–203], а Ю. Корнєєв у своїх рекомендаціях щодо оформлення графічних додатків пропонує «зверху плану» писати заголовок «схема...» [13, с. 104].

Ситуація, коли правозастосовна практика не забезпечена однаковим тлумаченням термінів, потребує критичного осмислення. Погоджуємося з думкою В. Тація про те, що, вирішуючи завдання удосконалення понятійного апарату правової науки, не слід захоплюватися відірваним від життя абстрагуванням, займатися суто термінологічними дискусіями, проте неприпустимо з точки зору елементарної логіки застосовувати декілька термінів для позначення одного і того ж явища, так само, як і різні явища позначати одним і тим же терміном [14, с. 9].

З огляду на сказане видається доцільним розрізнити поняття «план» і «схема» за критеріями масштабування та рівнем деталізації. Планом слід вважати графічне зображення місця події, викреслене з дотриманням певного масштабу і значним рівнем деталізації обстановки. Схема – це графічне зображення місця події, викреслене без дотримання певного масштабу зі збереженням пропорційних розмірів об'єктів та відстаней між ними і низьким рівнем деталізації обстановки. Рівень деталізації обстановки характеризує співвідношення між

кількістю суттєвих об'єктів, які необхідно закодувати у знаково-символічну форму, і кількістю закодованих у графічному зображенні об'єктів. Слідчий вправі обирати спосіб документування, масштабування та рівень деталізації, тому назва графічного додатка впливатиме із прийнятих тактичних рішень.

Методологія криміналістичної графіки була б недостатньо обґрунтованою за відсутності аналізу основних методів, якими оперують суб'єкти графічної діяльності. Розглянути це питання пропонуємо з позицій системної парадигми, розділивши згадані методи на дві групи: загальнонаукові та спеціальні. Основними загальнонауковими методами пізнання і мислення, без яких не виявляється можливою графічна діяльність, є:

- *аналіз* (дозволяє відокремити один об'єкт від інших, визначити його форму, розмір з метою адекватного позначення умовним знаком, геометричним примітивом (точкою, лінією, прямокутником тощо);

- *синтез* (дозволяє побачити загальну картину задокументованого графічного матеріалу, об'єднати в одне ціле графічні примітиви, числові підписи, інші елементи і симультативно (одночасно) сприйняти компоненти реальності);

- *абстрагування* (проявляється у можливості суб'єкта графічної діяльності, по-перше, концентрувати увагу тільки на суттєвих елементах обстановки, відкидаючи несуттєві властивості та відношення; по-друге, допомагає ввести символічні «довільні» умовні позначення, коли неможливо криміналістично цінний об'єкт позначити «мотивованим» знаком);

- *аналогія* (забезпечує, по-перше, формування спеціалізованих методик виконання графічних креслень за необхідності фіксації обстановки типових місць події, типової слідової картини; по-друге, вибір «мотивованих» позначень, коли криміналістично значущий об'єкт не має графічного «замісника» в усталеній системі стандартних умовних позначень);

- *індукція* (дозволяє сформулювати і дослідити графічне відображення місця огляду в результаті послідовного креслення окремих компонентів реальності у знаково-символічній формі);

- *дедукція* (дозволяє зробити висновок, припущення щодо окремих аспектів досліджуваної події (особи злочинця, механізму проникнення тощо) внаслідок комплексного сприйняття загальної картини графічно задокументованої обстановки);

– *моделювання* (відображає зміст усієї графічної діяльності, оскільки створює умови для дослідження реальності місця події шляхом дослідження графічної моделі, яка замінює оригінал, забезпечує доступ до просторової картини обстановки для суб'єктів кримінального процесу, які не сприймали її особисто);

– *порівняння* (безперервно супроводжує процес графічної фіксації інформації, забезпечує повноту, об'єктивність, точність відображення важливих об'єктів, а також їх характеристик (розміру, форми, кількості, розташування тощо) шляхом зіставлення «того, що вже позначено» і «того, що треба позначити»; має вирішальне значення для встановлення рівня деталізації відображеної обстановки, а також відповідності графічного зображення опису протоколу проведення слідчої дії з метою виявлення та усунення прогалин, суперечностей, неточностей у задокументованій різними способами інформації);

– *спостереження* (опираючись на чуттєво-сенсорні центри, забезпечує розгляд, фіксацію, оцінку важливих деталей реальності місця події, вузлових ділянок місцевості, які з точки зору криміналістичної практики доцільно докладно зафіксувати у графічній формі);

– *вимірювання* (забезпечує фіксацію та реєстрацію кількісних характеристик, розмірів об'єктів, відстаней між ними, узгодження величин при масштабуванні тощо).

На відміну від загальнонаукових методів, які застосовуються у кожному випадку виконання графічних побудов, спеціальні методи криміналістичної графіки актуалізуються вибірково, залежно від ситуації, яка склалася, умов та обставин графічної діяльності. Значна варіативність спеціалізованого методологічного інструментарію обумовлює необхідність формування відповідних класифікацій, основними з яких вважаємо:

1. Методи виготовлення графічного зображення:

– власноручне креслення (суб'єкт особисто з допомогою креслярських засобів виконує графічні зображення);

– креслення з використанням комп'ютерних технологій (суб'єкт використовує комп'ютерну техніку, спеціальне програмне забезпечення та периферійні пристрої для виготовлення графічних зображень);

– репродукційне креслення (суб'єкт відтворює фрагмент готового графічного продукту, наприклад, цифрової топографічної карти, і наносить криміналістичну інформацію);

– комбінований метод (поєднання різних методів виготовлення графічного зображення);

2. *Методи проєкціювання:*

– горизонтальний метод проєкціювання (графічне зображення приміщення чи ділянки місцевості у горизонтальному розрізі, при цьому подається вигляд площини зверху; доцільно застосовувати, наприклад, під час складання планів (схем) ділянок, де сталася дорожньо-транспортна пригода, або приміщень, в яких виявлено труп);

– вертикальний метод проєкціювання (графічне зображення приміщення чи ділянки місцевості у вертикальному розрізі, при цьому подається фронтальний вигляд або вигляд площини збоку; доцільно застосовувати, наприклад, у разі необхідності відобразити на плані (схемі) слідову картину, локалізовану на стінах, вікнах, дверях приміщення);

3. *Методи колорування (тонування) графічного зображення:*

– монохромний метод (уся сукупність об'єктів, у тому числі й криміналістично значущі, зображуються в одному кольорі (тоні);

– поліхромний метод (сукупність об'єктів зображується двома і більше кольорами (тонується кількома відтінками), наприклад, якщо обстановка накреслена чорнилом чорного кольору, то локалізацію слідів позначають червоним);

4. *Методи експлікації графічного зображення:*

– метод числової експлікації (кожному елементу графічного зображення присвоюється число, і в позарамковому полі подається роз'яснення, який саме об'єкт позначено цим числом);

– метод символічної експлікації (кожному елементу графічного зображення присвоюється умовний знак, який копіюється у тому ж вигляді у позарамковому полі із роз'ясненням, який саме об'єкт позначено цим знаком);

– метод вербальної експлікації (безпосередньо у полі графічного зображення кожен графічний символ підписується назвою об'єкта, який він позначає);

– комбінований метод (поєднання різних методів експлікації);

5. *Методи кодування інформації графічного зображення:*

– метод «мотивованого» кодування (умовні знаки, які застосовує суб'єкт графічної діяльності, мають схожість із позначуваними об'єктами, наприклад, позначення холодної зброї, трупа, слідів взуття);

– метод довільного кодування (умовні знаки, які застосовує суб'єкт графічної діяльності, не мають схожості з позначуваними

об'єктами, наприклад, позначення слідів злому замків, дактилоскопічних слідів);

– комбінований метод кодування (поєднання різних методів кодування).

Дескрипцію основних методів криміналістичної графіки доцільно завершити висновком В. Шевчука про те, що жоден із методів не може бути абсолютизований, перетворений в єдино можливий, взятий ізольовано від інших, не може привести до повного успіху [15, с. 201].

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження, вважаємо достатніми підстави для формулювання таких висновків. По-перше, наукова розвідка методології криміналістичної графіки продиктована необхідністю глибше пізнати та дослідити інтеграційні зв'язки криміналістики і графіки з метою створення сприятливих умов для розробки, впровадження, оцінки та використання інноваційних технологій графічної діяльності у практиці розслідування злочинів, для оптимізації процесу документування криміналістичної інформації, підвищення якості доказування в процесі кримінально-процесуального провадження. По-друге, вертикальне та горизонтальне структурування методології криміналістичної графіки дає підстави говорити про багатоаспектність та багаторівневість цього поняття і, як наслідок, розрізнати зміст методології криміналістичної графіки залежно від контексту аналізу. Перспективний напрям дослідження вбачається у докладному з'ясуванні проблемних аспектів застосування методологічного інструментарію криміналістичної графіки у практичній діяльності правоохоронних органів.

1. Саєнко С.І. Методологія як складова науки деліктолістики / С.І. Саєнко // Криміналістичний вісник. – 2009. – № 2 (12). – С. 45–47.

2. Стратонов В.М. Слідча дія як криміналістичний метод отримання інформації / В.М. Стратонов // Вісник ЛАВС МВС ім. 10-річчя незалежності України. – 2005. – Спец. вип. № 2. – С. 21–35.

3. Селіванов В. Проблеми методологічної обґрунтованості вітчизняного правознавства та юридичної практики / В. Селіванов // Право України. – 1998. – № 12. – С. 34–43.

4. Джеджула О.М. Актуальні проблеми графічної підготовки студентів вищих навчальних закладів / О.М. Джеджула. – Вінниця: ВЦ ВДАУ, 2005. – 280 с.

5. Селезень В.Д. Дидактичні засади структури і змісту навчально-методичного комплексу з креслення в основній школі: автореф. дис. на здо-

буття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика викладання» / В.Д. Селезень; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2009. – 20 с.

6. Лапшина В.Л. Професіоналізм працівника органів внутрішніх справ: системний аналіз / В.Л. Лапшина // Право і безпека. – 2004. – № 3. – С. 224–228.

7. Герасимов Р.Р. Моделювання при розслідуванні злочинів / Р.Р. Герасимов // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 253–257.

8. Кримінально-процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України» станом на 22 травня 2012 року: (Відповідає офіц. текстові). – К.: Алерта, 2012. – 304 с.

9. Слідчий огляд: сутність, види, тактика проведення огляду місця події і тактика використання техніко-криміналістичних засобів та спеціальних знань / В.О. Комаха та ін.; за заг. ред. В.О. Комахи. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2004. – 396 с.

10. Коваленко Є.Г. Наукові засади кримінально-процесуального доказування / Є.Г. Коваленко. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 448 с.

11. Луцюк П. Можливості моделювання умов та елементів дорожньо-транспортної пригоди / П. Луцюк // Право України. – 2007. – № 4. – С. 63–66.

12. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів: наук.-практ. посібник / за ред. Н.І. Клименко. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 216 с.

13. Корнеєв Ю.В. Використання військової топографії в підрозділах податкової міліції України: навч. посібник / Ю.В. Корнеєв. – Ірпінь: НА ДПС України, 2006. – 128 с.

14. Тацій В.Я. Методологічні проблеми правової науки на етапі формування правової, демократичної, соціальної держави / В.Я. Тацій // Методологічні проблеми правової науки: матеріали міжнар. наук. конф. (Харків, 13–14 грудня 2002 р.) / упоряд. М.І. Панов, Ю.М. Грошевий. – Х.: Право, 2003. – С. 3–12.

15. Шевчук В.М. Методологія криміналістики: дискусії, «новації», перспективи / В.М. Шевчук // Питання боротьби зі злочинністю. – 2009. – Вип. 18. – С. 193–202.

Дуфенюк О.М. Методология криминалистической графики.

Статья посвящена определению структуры и содержания методологии криминалистической графики, отображен анализ компонентов схемы преобразования информации о преступлении в графическую форму, рассмотрены основные группы методов графической деятельности в ходе раскрытия, расследования и предупреждения преступлений.

Ключевые слова: методология, криминалистическая графика, дено-тат, субъект кодирования (декодирования), графическая модель, метод.

Dufeniuk O.M. Methodology of criminalistic graphics.

The article is dedicated to the investigation of criminalistic graphics methodology structure and contents, the analysis of crime information transfer into graphical form is covered, the main groups of methods of graphical activity in the course of crime detection, investigation and prevention are considered.

Key words: methodology, criminalistic graphics, denotation, subject of coding (decoding), graphical model, method.

Стаття надійшла 6 вересня 2012 р.

УДК 343.126 (47+57)

І.І. Мусієнко

ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті детально розглянуто проблемні питання визначення та забезпечення гарантій дотримання прав і свобод громадян під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. На підставі вивчення її узагальнення досвіду країн СНД запропоновано шляхи вдосконалення національного законодавства у цій сфері.

Ключові слова: гарантії, дотримання, права і свободи, оперативно-розшукова діяльність.

Постановка проблеми. Чітке формулювання прав і свобод, їх реальне наповнення обумовлюють формування та реалізацію політики держави і такої її невід'ємної складової, як правова політика. Права і свободи людини розкриваються і реалізуються практично в усіх сферах законодавства. Враховуючи це, щодо прав і свобод повинна проводитися певна політика, яка б поєднувала в одну систему існуючі проблеми і, що найважливіше, вказувала б на шляхи їх вирішення. Не залишає сумнівів те, що права людини і громадянина є фундаментом правової держави, яка, своєю чергою, являє собою необхідний інструмент реалізації і захисту цих прав.

Установити права і свободи громадян, захистити їх може тільки держава та її органи, які несуть за це юридичну відповідальність. У правовій державі це один із основних принципів. Розбудова і форму-